

Wyrok z dnia 18 stycznia 2008 r.

II UK 87/07

Prawo do renty nie ustaje, lecz ulega zmianie tylko jej wysokość, gdy zachodzi zmiana stopnia niezdolności do pracy z całkowitej na częściową a rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczony uzyskał po spełnieniu szczególnych warunków z art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Przewodniczący SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, Sędziowie SN:
Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca), Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 stycznia 2008 r. sprawy z wniosku Eugeniusza Ż. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o rentę, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 października 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 11 października 2006 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Słupsku z dnia 30 marca 2005 r. i przyznał ubezpieczonemu Eugeniuszowi Ż. rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 26 marca do 31 sierpnia 2004 r. i z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 września 2004 r. do 31 grudnia 2005 r., natomiast wniosków o rentę na dalszy okres przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. Spór wynikł z decyzji tego Zakładu (z 8 kwietnia 2004 r.) odmawiającej ubezpieczonemu renty z braku pięcioletniego ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed wnioskiem (złożonym 26 marca 2004 r.). Sąd Okręgowy na podstawie opinii biegłych ustalił, że ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy od 5 grudnia 2003 r., tj. od zawału serca, do sierpnia 2004 r. i dalej częściowo niezdolny

do pracy od września 2004 r. do końca 2005 r. Jednak po stwierdzeniu, że ubezpieczenie w dziesięcioleciu także przed powstaniem niezdolności do pracy wynosiło 4 lata i 2 dni zamiast wymaganych 5 lat, a ostatnie ubezpieczenie - wynikające z zasiłku dla bezrobotnych - ustało 19 lipca 2003 r., decyzję pozwanego uznał za prawidłową na podstawie art. 57 i 58 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (dalej: ustawa albo ustawa emerytalna) i odwołanie ubezpieczonego oddalił.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że rozstrzygnięcie pierwszej instancji naruszało prawo materialne. Prawidłowa wykładnia wynika z uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2006 r., I UZP 5/05, przyjmującej, że renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r.), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Ubezpieczony posiadał 25 lat ubezpieczenia i przy całkowitej niezdolności do pracy z mocy art. 57 ust. 2 ustawy do uzyskania renty nie był wymagany warunek z art. 58 ust. 2 ustawy, czyli pięcioletnie ubezpieczenie w dziesięcioleciu przed wnioskiem lub powstaniem niezdolności do pracy. Określony w art. 57 ust. 2 ustawy okres składkowy i nieskładkowy spełnia warunek posiadania okresów ubezpieczenia z art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy, zatem w sposób szczególny określa przesłanki prawa do renty. Okres renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy był natomiast kontynuacją prawa do renty związanej z całkowitą niezdolnością do pracy, jej wysokość uległa zmianie ze względu na częściową poprawę stanu zdrowia.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie art. 57 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z ust. 2 oraz w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 107 ustawy, przez przyjęcie, że ubezpieczony nabywa prawo do renty bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 warunku posiadania pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy, oraz że nie traci prawa do renty w razie ustania całkowitej niezdolności do pracy. Istotne zagadnienie prawne polegać ma na ustaleniu, czy ubezpieczeni, którzy nabyli prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na posiadanie 20 lub 25 lat ubezpieczenia i całkowitą niezdolność do pracy, przy braku 5 lat ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed po-

wstaniem niezdolności do pracy lub przed wnioskiem o rentę, zachowują prawo do renty także w razie ustania całkowitej niezdolności do pracy. Argumentację oparto na uzasadnieniu, że zmiana z dniem 1 października 2003 r. art. 57 ustawy dla całkowicie niezdolnych do pracy dotyczyła jedynie warunku z art. 57 ust. 1 pkt 3 i stąd nowy przepis art. 57 ust. 2 ustawy nie wyłącza stosowania art. 58 ust. 2 (wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2005 r., I UK 352/04).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga obejmuje całe orzeczenie o rencie, a jej zarzuty oparte są na dwojakiej argumentacji. Pierwsza dotyczy naruszenia ustawy przez przyznanie prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Skarżący kwestionuje tu wykładnię prawa przyjętą w uchwale siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19 - 20, poz. 305). Czyni to jednak tylko przez powtórzenie odmiennego stanowiska wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2005 r., I UK 352/04 (OSNP 2006 nr 5 - 6, poz. 91). Rzecz jednak w tym, że uchwała składu siedmiu sędziów stanowiła odpowiedź na rozbieżność orzecznictwa (w opozycji do wyroku z dnia 22 czerwca 2005 r. pozostawało inne stanowisko przyjęte w wyroku z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 67/05, OSNP 2006 nr 19 - 20, poz. 308). Mimo iż uchwale z dnia 23 marca 2006 r. nie nadano mocy zasady prawnej, to jednak jej znaczenie nie wynika tylko z rangi składu, który ją podjął. Przyjęta w niej wykładnia, nieograniczająca się do analizy językowo-logicznej, lecz również uwzględniająca wykładnię historyczną, systemową i funkcjonalną, wykazała, że zakresu nowego przepisu art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej nie można zawęzić tylko do warunku z art. 57 ust. 1 pkt 3. Można więc zasadnie twierdzić, że znajduje również prawne podstawy zwolnienie ubezpieczonych całkowicie niezdolnych do pracy, którzy posiadają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący dla kobiety co najmniej 20 lat a dla mężczyzny 25 lat, z warunku pięcioletniego ubezpieczenia w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy (art. 57 ust. 2 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 58 ust. 2). Wykładnia wynikająca z uchwały siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2006 r. jest uprawniona i skład rozpoznający sprawę ją aprobuje. Jakkolwiek skarżący nie zgadza się z tą wykładnią ustawy, to jednak nie przedstawiał innych (nowych) argumentów, które wykazywałyby jej nietrafność i nakazywały poprzestanie na stwierdzeniu, że zmiana ustawy emerytalnej przez wprowadzenie art. 57 ust. 2 odnosiła się tylko do warunku

z art. 57 ust. 1 pkt 3. Opowiada się - i w sumie powtarza - jedynie stanowisko przyjęte w wyroku z dnia 22 czerwca 2005 r., które było już rozważane przy podejmowaniu uchwały z dnia 23 marca 2006 r.

Druga kwestia podniesiona w skardze sprowadza się do pytania czy ubezpieczeni, którzy uzyskali prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na podstawie art. 57 ust. 2 (bez spełnienia warunku z art. 58 ust. 2), zachowują prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy powstałej po całkowitej niezdolności do pracy. Kwestia ta może być rozpoznana tylko w granicach podstaw kasacyjnych oraz ustalonego w sprawie stanu faktycznego (art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c.). Wyklucza to rozważania związane z hipotetyczną sytuacją ustąpienia niezdolności do pracy albo ustania i później ponownego powstania (przerwy w) niezdolności do pracy, gdyż taki stan faktyczny w sprawie nie występuje i stąd przepis art. 61 ustawy nie ma zastosowania, zresztą nie został wskazany w podstawie kasacyjnej. Ubezpieczony stał się całkowicie niezdolny do pracy, co zgodnie z przyjętą wykładnią ustawy dawało mu prawo do renty. Wynikający z pierwotnej dolegliwości stan zdrowia uległ poprawie ale jednocześnie oznaczał dalej częściową okresową niezdolnością do pracy. Sąd Apelacyjny przyjął, że prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy stanowiło kontynuację prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, ze zmianą wysokości świadczenia ze względu na stopień niezdolności do pracy. Skarżący zarzuca, że ubezpieczony od momentu częściowej niezdolności do pracy nie miał prawa do renty. Niewątpliwie uchwała z 23 marca 2006 r. odnosi się tylko do ubezpieczonych całkowicie niezdolnych do pracy, co nie oznacza, że ustaje prawo ubezpieczonego do renty w chwili poprawy i zmiany z całkowitej na częściową niezdolność do pracy. Ustania prawa dotyczy przepis art. 101 § 1 pkt 1 ustawy, zgodnie z którym prawo do świadczeń ustaje gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa. Warunki prawa do renty określono w art. 57 i w art. 58 ustawy, przy czym przesłanką prawa do renty jest niezdolność do pracy, bez względu na jej stopień (art. 57 ust. 1 pkt 1). Jeżeli więc zostało stwierdzone, że ubezpieczony spełniał warunki do uzyskania renty i nie przestał być niezdolny do pracy, to nie ustały warunki, od których prawo do renty zależało.

Skarga w swojej podstawie nie powołuje art. 101 pkt 1 ustawy. Zarzuca natomiast naruszenie art. 107 ustawy. Jednakże przepis ten dotyczy tylko zmiany prawa do świadczenia lub jego wysokości w sytuacji zmiany stopnia niezdolności do pracy lub braku takiej niezdolności. W sprawie nie doszło do jego naruszenia, gdyż nie wy-

stąpiła sytuacja objęta dyspozycją tego przepisu. Jego naruszenie miałoby miejsce tylko wówczas, gdyby mimo ustalenia częściowej niezdolności do pracy przyznano ubezpieczonemu rentę odpowiadającą całkowitej niezdolności do pracy albo gdyby przyznano rentę przy braku niezdolności do pracy.

Ubezpieczony nie traci więc prawa do renty, lecz ulega zmianie tylko jej wysokość, gdy zachodzi zmiana stopnia niezdolności do pracy z całkowitej na częściową i rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy uzyskał po spełnieniu szczególnych warunków z art. 57 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (uchwała Sąd Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r.).

Z tych motywów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na mocy art. 398¹⁴ k.p.c.

=====